

*Т. Гранат,
студентка II курсу
Економіко-правового коледжу
Міжнародного гуманітарного університету,
м. Одеса, Україна*

ЯЗИЧНИЦТВО І ХРИСТИЯНСТВО ЯК ОСНОВА МЕНТАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

***Анотація.** Автор показує процеси становлення ментальності українців. Робить висновок, що попри всі намагання християнства протягом століть витіснити язичництво з ужитку, основою української культури та способу життя українців є саме язичницький комплекс ідей.*

***Ключові слова:** язичництво, християнство, українці, ментальність.*

Історія розвитку ментальності українського народу є, на нашу думку, актуальною темою. Адже це, по-перше, наша спадщина, яка є невід'ємною частиною кожного з нас. У різні історичні періоди українська культура зазнавала впливу різних комплексів ідей, які сприяли формуванню національної самосвідомості українського народу. Адже майже кожного дня ми зустрічаємося з різними стародавніми звичаями, які збереглися до наших днів. Попри всі намагання християнства витіснити язичництво з ужитку, багато традицій, обрядів та свят збереглися, залишивши великий відбиток у сьогоденній культурі нашого народу.

Релігія в Україні має довгу, складну і драматичну історію. Її розвиток, зміни, територіальне і соціальне поширення значною мірою відображають історичні процеси становлення української нації та її духовністю, культурної, політичної та економічної історії [1, с. 1].

Метою цієї роботи є аналіз впливу язичництва та християнства на ментальність українського народу, значення збереження звичаїв, обрядів та традицій язичництва у сьогоденні.

Матеріалом мого дослідження я обрала роботи А. Бондаренка та О.Тупик

А.В. Бондаренко вважає, що в язичництві воля богів не знищує свободи людини. Людина не підкорена волі божества абсолютно. Людина зберігає свою самостійність і діє незалежно від богів. Вона може діяти на власний розсуд.

Язичництво, як система певної поведінки людини, поширюється на всі сторони її життя. Людина зайнята тим же, що і природа навколо неї: живе, відчуває, має свої бажання, бореться за своє існування. З божествами людині потрібно було скласти певні відносини, які повинні бути відповідними, лояльними. Треба було діяти так, щоб божества були не на шкоду людині, щоб людина могла жити з ними в повній згоді. Ці вірування були практичними, господарськими, необхідними людині на кожному життєвому кроці.

Людина самостійно пристосовувалася до певних вимог цього вірування, аби жити у злагоді та гармонії з оточуючим світом. Для полегшення свого життя людям доводилось будувати певну модель світу. Саме так протягом тисячоліть створився пантеон богів. Колектив людей домовлявся з вищими силами, щоб ті не робили їм шкоди, допомагали, даруючи гарний врожай, теплу зиму тощо. На ритуальних бенкетах у капищ, де стояли виготовлені жерцями ідоли богів, стародавні українці у своїх ритуалах ставали співтрапезниками богів.

Перун, головний бог, володар Неба, «бог богів», своїм першим весняним громом воскрешав не тільки землю, але й давав силу людині. Даждьбог символізував сонце як джерело життя для всього людського середовища. Він – божество щастя, подавач земних благ, багатства, забезпеченості, перший правитель, засновник календаря. Велес – бог торгівлі, звірів, худоби (а худоба вважалася одиницею багатства), а також поезії і мудрості. Богом процвітання був і Світовид, з його символом – рогом достатку – він оберігав власність людини, сприяв її збагаченню, зростанню добробуту.

У давньоукраїнській міфології немає якоїсь фатальної долі, яка мала владу над людьми. Богині долі Віли, що при народженні дитини визначали людську долю, були і богинями поезії, музики, танців, тобто, робили життя людини приємним, цікавим, щасливим [1, с. 2].

Згодом, наприкінці X сторіччя, в Київській Русі з'явилась нова релігія – християнство. Її вплив позначився в усіх сферах суспільного життя. Але язичницькі традиції, попри всі намагання нової офіційної релігії (християнства) протягом багатьох століть витіснити їх з життя, і досі мають сильний вплив серед українців. Наприклад, християнській вірі українців притаманна особливість вірити в трійцю – Ісуса Христа, Матір Божу та Святого Миколая.

Оскільки християнство, по суті, не дало нашим пращурам прийняттого розуміння буденного життя, навколишнього природного середовища, то народ сприйняв його через культ традиційних божеств, котрих поступово замінили християнські святі з тими самими функціями, але вже з іншими іменами. До сьогодні в нашій свідомості збереглися культ предків, віра у відьом, домовиків, русалок, водяників, лісовиків інші природні духи [2, с. 54].

З часів язичництва майже всі обряди мають у собі щось магічне, вони збереглися, та несуть розважальний характер. Їх виконання полягає у вираженні причетності до свого етносу. Таким чином закріплена обрядами спільність звичаїв допомагає зберегати єдність українського народу в будь-яких ситуаціях. Синтез язичництва і християнства можна чітко прослідкувати на прикладі сезонних обрядових свят.

Практика зустрічі Нового року першого січня була запроваджена лише з 1700 року. Традиційно (згідно з язичницькою обрядовістю) його святкували першого березня. Різномісний у літочисленнях і досі дається взнаки. Наприклад, у деяких колядках і в наш час співають не про зиму, а про початок весни [2, с. 2]. Свято Коляди за язичницьких часів в першу чергу присвячувалося Сонцю: воно так і називалося – Свято народження Сонця. Християнська церква приурочила до цього дня святкування Різдва. Деякі язичницькі і християнські обряди поєдналися, але при цьому втрачено багато суто народних свят. Перехідним святом між зимовим і весняним обрядовими циклами вважається Свято жайворонків, або Свято сорока мучеників (9 березня за ст. ст.). Вже з одних назв стає зрозумілим, що перше свято – язичницьке, друге – християнське. Історично склалося, що ці два свята злилися, синтезувалися в одне. Слід згадати і Масляну, котру православна церква включила до свого календаря під назвою “Масляний тиждень” (лютий–березень). Це давньослов'янське свято не дуже зазнало християнського впливу. Про це, зокрема, свідчить його магічне спрямування. Щедра трапеза, що супроводжує Масляну, уособлює родючість, а масляничний розгул є відгомном давніх весняних шлюбів. Головним весняним святом у народі вважається Великдень – свято, котре пізніше християнська церква встановила як Воскресіння Христове. Воно досить органічно поєднує давні язичницькі ритуали та церковні обряди. Хотілося б згадати такий язичницький звичай, як Радуниця (Радунець, Радовниця). У стародавніх слов'ян Радуницею називався, найвірогідніше, час поминання мертвих. Померлі родичі радіють, що про них пам'ятають, їх згадують, приходять на їхні могили з ритуальною їжею – звідси й назва обряду. У наші дні слово “Радуниця” вже не вживається. Натомість виникли назви “гробки”, “могилки”, “бабський Великдень”, “поминки” (в кожній місцевості свої). Але по всій Україні поширена церковна назва Проводи. Найрізноманітнішим є літній обрядовий цикл, який триває від русалій (кінець травня) до Головосіки (29 серпня). Це – русалії, Зелені свята (Трійця), Купайла (Івана Купала), Петрів день (Святих Петра та Павла), Маковія, день Іллі, Пантелеймона-цілителя, Спаса. До цього циклу відносяться також нині позабуті свята богині Лади (25 травня – 15 червня) та бога Ярила (3 червня), Громові свята й ряд інших. Знову ж таки, з назв видно, що давні язичницькі свята злилися з пізнішими християнськими [2, с. 56].

Звісно ж офіційна релігія мала великий вплив на традиції язичництва. Багато свят були забуті або переіменовані. Ось, наприклад, сильних християнських впливів зазнало таке велике свято, як Водохреща. Воно отримало назву Богоявлення. На жаль, деякі свята були забуті ось, наприклад, як свято Туриці (в честь бога Тура) на Галичині та Корочуна, що присвячувалося найкоротшому дню року.

Але і язичництво також мало великий вплив на християнство. Процес введення християнства відбувався шляхом переосмислення християнських символів та подій через національне бачення та менталітет. Християнські свята були прив'язані до традиційних язичницьких обрядів та ритуалів. Ще багато років після введення християнства люди боролися за свою віру, таким чином їм і вдалося зберегти їх етнос й до наших часів.

Ми ясно можемо бачити, як синтезувалися язичницькі та християнські традиції, як вони збереглися до нашого часу. З язичництвом сформувалися перші уявлення людини про його життєдіяльність, про навколишній світ. Ще багато років після введення християнства люди боролися за свою віру, таким чином їм і вдалося зберегти етнос й до наших часів. Таким чином ми можемо зробити висновок, що традиції, усі різноманітні обряди язичництва мали великий вплив на ментальність українського народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко А. Особенности религиозной духовности в истории Украины и их влияние на состояние экономической ментальности современной Украины [Электронный ресурс] // А. В. Бондаренко / Наукова бібліотека України. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/1874...stan-ekonomichnoyi-mentalnosti-suchasnoyi-ukrayini>
2. Тупик О. Синтез язичницьких і християнських традицій у релігійній культурі українців на сучасному етапі / О. Тупик // Етнічна історія народів Європи. – Вип. 7. – С. 54–58.

Т. Гранат. Язычество и христианство как основа ментальности украинского народа. – Стаття.

Аннотация. Автор показывает процессы становления ментальности украинского народа. Делает вывод о том, что несмотря на все попытки христианства на протяжении веков вытеснить язычество, основой украинской культуры и образа жизни украинцев является именно языческий комплекс идей.

Ключевые слова: язычество, христианство, украинцы, ментальность.

Tatiana Granat. Heathenism and Christianity as the Basis of the Mentality of the Ukrainian People. – Article.

Summary. The author shows the process of formation of the mentality of the Ukrainian people. It makes a conclusion that the basis of the Ukrainian culture is the set of traditional ideas.

Key words: heathenism, Christianity, the Ukrainian mentality.

УДК 316.74

Г.Д. Гриценко,

доктор философских наук, профессор,

Институт социально-экономических и гуманитарных

исследований Южного научного центра РАН,

г. Ставрополь, Российская Федерация

ИСТОРИЧЕСКАЯ ПАМЯТЬ О ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ КАК ФАКТОР ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНЧЕСТВА

Аннотация. В статье проведен категориальный анализ понятия «историческая память» и обосновано значение исторической памяти для патриотического воспитания подрастающего поколения. Победа в Великой Отечественной войне обладает огромным потенциалом для формирования патриотизма. В связи с этим среди студентов СКФУ была проведена акция «Никто из нас войну забыть не сможет». В статье